

Komentář vyhlášky č. 50/1978 Sb., o odborné způsobilosti v elektrotechnice (7. část)

Ing. Jiří Sajner, znalec z oboru bezpečnosti práce,
se zvláštní specializací pro elektrická zařízení

□ Rozšiřuje-li se pracovní skupina tří pracovníků s kvalifikací nejméně podle § 5, tj. např. § 5, § 6 a § 7 o další pracovníky libovolné kvalifikace, nejsou již další požadavky na vyšší kvalifikačního stupně pracovníka vedoucího pracovní skupinu, tj. postačí jeho kvalifikační stupeň podle § 7.

V této souvislosti je třeba ještě upozornit na skutečnost, že pracovníci s kvalifikací podle § 9 se musí v těchto případech plně podrobit příkazům vedoucího pracovní skupiny (viz rovněž komentář k § 9).

V § 12 odst. 6 Vyhlášky je upozornění na zvýšené riziko při zácvičení učňů a zaškolovaných pracovníků, a tedy důraz na dozor nebo dohled při jejich činnosti na elektrických zařízeních ve vazbě na druh a napětí a jejich nabytí znalosti, vždy v souladu s požadavky tehdy platné ČSN 34 3100 a normami přidruženými (viz též komentář k § 5 Vyhlášky). V současnosti v souladu s požadavky s dokumenty vydanými organizací.

Zácvičení učňů probíhá samozřejmě i v souladu s příslušnými předpisy upravujícími jejich zácvičení. Ostatní zaškolování pracovníci musí být vedeni způsobem již rozvedeným ve výkladu k § 5 Vyhlášky.

Výběru pracovníků, kteří jsou pověřováni vedením těchto pracovníků, tj. dozorem nebo dohledem, musí organizace věnovat pozornost tím, že vybírá vždy jen ty nejzkušenější pracovníky pro ten či onen charakter činnosti.

§ 13 Zápočet doby praxe

(1) *Do doby praxe potřebné pro nabytí některé z kvalifikací uvedených v § 6 až § 9 se započítává doba montážní, údržbové nebo jiné provozní praxe na elektrickém zařízení příslušného druhu a napětí.*

(2) *Do doby praxe potřebné pro nabytí některé z kvalifikací uvedených v § 7 až § 9 se započítává také doba praxe získaná při technické kontrole nebo při revizích elektrických zařízení.*

(3) *Do doby praxe potřebné pro nabytí některé z kvalifikací uvedených v § 7 a § 8 se započítává také doba praxe získaná při projektování elektrických zařízení, je-li doplněna praxí podle odst. 1 v trvání nejméně jednoho roku.*

(4) *Do doby praxe potřebné pro nabytí kvalifikace uvedené v § 9 se započítává také polovina doby praxe získané při projektování elektrických zařízení, je-li doplněna praxí podle odst. 1 v trvání nejméně jednoho roku.*

(5) *Doba praxe uvedená v odst. 1 až odst. 4 získaná před více než pětiletým přerušáním, se započítává do celkové doby praxe jen polovinou.*

Zápočet doby praxe byl převzat bez podstatných změn proti tehdy platným požadavkům. Vlastní praxi a její charakter musí mít pracovníci vždy řádně doloženou potvrzením organizace, ve které praxi získali. Doba vojenské služby se započítává jen tehdy, je-li doložena potvrzením vystaveným vojenskou správou, ze kterého bude patrná doba i druh praxe. Za potvrzení o kvalifikaci bylo možné uznat i řádně vedené kvalifikační knížky. Případné výjimky jsou řešeny v § 18 Vyhlášky.

Co se rozumí elektrickým zařízením příslušného druhu a napětí požadovaném podle odst. 1 Vyhlášky, bylo připomenuto již v úvodní části komentáře – viz výše.

§ 14 Zkoušky a přezkoušení

(1) *Předmětem zkoušek a přezkoušení jsou:*

a) *předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které souvisejí s činností na elektrickém zařízení příslušného druhu a napětí, kterou má zkoušený pracovník vykonávat, popř. řídit;*

b) *místní pracovní a technologické postupy, provozní a bezpečnostní pokyny, příkazy, směrnice a návody k obsluze, které souvisejí s činností na elektrickém zařízení příslušného druhu a napětí, kterou má zkoušený pracovník vykonávat, popř. řídit;*

c) *teoretické a praktické znalosti o poskytování první pomoci, zejména při úrazech elektrickým proudem.*

Odkaz odst. 1 písm. a) Vyhlášky na předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které souvisejí s činností na elektrickém zařízení příslušného druhu a napětí, kterou má zkoušený pracovník vykonávat, popř. řídit, je třeba chápat tak, že se jedná především o požadavky vyplývající ze zákoníku práce. A také ještě norem řady ČSN 34 3100 *Elektrotechnické předpisy ČSN. Bezpečnostní předpisy pro obsluhu a práci na elektrických zařízeních*, které byly v době vydání Vyhlášky a ještě dlouhou dobu poté závazné. Zásadním dokumentem jsou však v současné době místní bezpečnostní předpisy vydané v souladu se zákoníkem práce. Z jakých podkladů jsou tyto předpisy tvořeny, bylo již vysvětleno výše.

Doporučuje se, aby si organizace (jí určený odpovědný pracovník nebo komise)

rozpracovala systém zkoušek a přezkoušení všech pracovníků, kteří činnost na elektrických zařízeních řídí či ji přímo vykonávají nebo kteří samostatně projektují či projektování řídí. Vhodné je navázat na rozdělení pracovníků podle kvalifikačních stupňů (viz výklad a komentář k § 12 Vyhlášky). K těmto skupinám pracovníků pak zpracovat přehled náplně zkoušek a přezkoušení. Operativně, v návaznosti na vydání nových předpisů, změn apod. tento přehled dále udržovat jako tzv. živý.

Při ověřování znalostí se kladl důraz na znalosti požadované v ČSN 34 3100, ČSN 34 1010 *Elektrotechnické předpisy ČSN. Všeobecné předpisy pro ochranu před nebezpečným dotykovým napětím*, normy přidružené a znalost ustanovení Vyhlášky jako celku.

V současnosti jde především o důkladnou znalost ustanovení Vyhlášky, norem řešících ochranu před úrazem elektrickým proudem a prioritně znalost požadavků, které jsou organizací zapracovány v místních provozně-bezpečnostních předpisech vypracovaných v souladu s požadavky zákoníku práce.

Znalosti v poskytování první pomoci při úrazech elektrickým proudem se musí ověřit nejen teoreticky, ale i v praxi. Osvědčuje se např. spolupráce se závodním lékařem (existuje-li), obvodním lékařem, červeným křížem, civilní ochranou, popř. specializovanými organizacemi zabývajícími se přípravou pro zkoušky a přezkoušení.

(2) *Ke zkouškám nebo přezkoušení přizve organizace zástupce základní organizace Revolučního odborového hnutí, který má při zkouškách nebo přezkoušení podle § 6 až § 8, § 10 a § 11 oprávnění člena zkušební komise.*

Formulace tohoto odstavce vycházela z tehdejšího uspořádání struktur odborové organizace. Vzhledem k tomu, že ve Vyhlášce nedošlo k formulační změně, je vhodné vycházet z postupu, kdy v současné době by toto přizvání bylo směřováno k odborové organizaci, je-li tato v organizaci ustavena. Následně je vhodné, aby organizace přizvání zástupce zajistila v dostatečném předstihu, aby se delegovaný zástupce odborové organizace mohl zkoušení nebo přezkoušení účastnit.

Lhůta, v jaké se v předstihu zkoušení nebo přezkoušení oznamuje, není stanovena, a tak je vhodné projednat mezi organizací a odborovou organizací způsob a termín oznamování předem.

Je vhodné, aby byl delegovaný zástupce odborové organizace předem informován o zásadách zkoušení nebo přezkoušení, o jejich náplni a dále i v případech zkoušení nebo přezkoušení pracovníků uvedených v § 6, § 7, § 8, § 10, § 11 i o svých právech či povinnostech vyplývajících z oprávnění člena zkušební komise. Jeho účastí se tehdy předpokládalo naplnění společenské kontroly, zejména z pohledu dodržování povinností organizace při zajišťování požadavků bezpečnosti práce.

Zástupce odborové organizace tedy slouží objektivnost vykonávaných zkoušek, a může tak v případě potřeby vznést i eventuální námitky. Samozřejmě, že má právo i klást otázky. Případné nedostatky při zkouškách nebo přezkoušení se pak mohou projednat i jednáním mezi odborovou organizací a vedením organizace. Toto je ovšem mezní situace.

(3) Výsledek zkoušek nebo přezkoušení se hodnotí dvěma stupni známek (vyhověl nebo nevyhověl).

Vyhláška, připouští hodnocení výsledku zkoušek nebo přezkoušení pouze dvěma stupni známek (vyhověl nebo nevyhověl). Není proto možné, aby znalosti pracovníků byly hodnoceny jiným způsobem, jako např. známkování 1 až 5, nebo aby bylo používáno jiné slovní vyjádření úrovně (výborně, dobře, dostatečně apod.).

Je proto nezbytný nekompromisní postup při hodnocení znalostí pracovníků, přičemž je nutné se vystříhat projevů tzv. falešné solidarity. Obvykle pak tento přístup může být i jedním z momentů, které by mohly přispět v budoucnu ke vzniku nešťastné události.

Nesprávné zodpovězení otázky, které tehdy vyplývaly z ČSN 34 3100, ČSN 34 1010, norem přidružených a znalostí ustanovení Vyhlášky jako celku, mělo v praxi za následek, že souhrnný výsledek byl klasifikován jako nevyhovující, i kdyby byly další otázky jinak zodpovězeny správně.

Vraťte se ještě znovu k začátku komentáře k tomuto paragrafu.

(4) Při nevyhovujícím výsledku mohou být zkoušky nebo přezkoušení pracovníků opakovány v termínech určených organizací. Do úspěšného vykonání zkoušek nebo přezkoušení mohou být tyto pracovníci pověřováni jen činností, která odpovídá jejich znalostem prokázaným při zkoušce nebo přezkoušení.

Je logické, že organizace musí učinit při nevyhovujícím výsledku zkoušky nebo přezkoušení opatření v tom směru, že zajistí, aby pracovník byl pověřován až do doby kladného závěru opakované zkoušky nebo přezkoušení jen činností, pro kterou jsou znalosti pracovníka vyhovující.

Tuto okolnost je třeba uvést v závěrečném vyhodnocení zkoušky nebo přezkoušení (zápisu) písemně. Je možné záznam o náhradním pověření omezenou činností učinit i v jiné prokazatelné podobě.

(5) Při změně pracovního poměru pracovníka rozhodne organizace o rozsahu jeho zkoušky, popř. potvrdí platnost dosavadního osvědčení.

Dojde-li ke změně pracovního poměru, je nutné, aby organizace posoudila dříve vydané osvědčení, tj. na jaký druh zařízení a napětí byly znalosti pracovníka ověřeny. Bude-li i po změně pracovního poměru pověřován stejnou činností, může organizace po seznámení pracovníka s pracovištěm a s činností, kterou bude vykonávat, dříve vydané osvědčení potvrdit nebo na základě odchýlných podmínek v organizaci rozhodne o rozsahu jeho zkoušky či přezkoušení a vydání nového osvědčení.

Při posuzování osvědčení a při rozhodování o rozsahu přezkoušení je nutné přihlídnout i k délce a druhu předcházející praxe a termínu posledního přezkoušení nebo zkoušky.

Shodný postup je třeba uplatnit nejen v případech, kdy dochází k přechodu pracovníka z jedné organizace do druhé, ale i při přechodu pracovníka na jiné pracoviště nebo i jen k rozšíření jeho dosavadní pracovní náplně.

Pozor také na skutečnost, že při změně pracovního poměru, zvláště pak při změně organizace, mohou být rozdílné (mnohdy i výrazně) požadavky na činnost na elektrických zařízeních vyjádřené v místních provozně-bezpečnostních předpisech. **Může být např. rozdílné v definování úkonů na elektrických zařízeních – činnosti, jako jsou např. obsluha nebo práce, počet pracovníků při činnostech na pracovišti, definice práce pod dozorem, s dohledem nebo podle pokynů a případné další rozdíly.** Dříve sjednocující požadavky, uvedené např. v ČSN 34 3100, nelze obecně akceptovat jako závazné ve všech organizacích.

Na tomto místě je třeba připomenout požadavek § 12 odst. 2 Vyhlášky, kterým je zdůrazněno, že organizace smí pověřovat činností, řízením činností, samostatným projektováním nebo řízením projektování a vykonáváním revizí jen pracovníky, kteří mají odpovídající kvalifikaci podle této Vyhlášky. Znamená to, že znalosti pracovníků ověřuje organizace vždy ve vazbě na jimi vykonávanou činnost na elektrických zařízeních příslušného druhu a napětí. Nezajistí-li např. organizace přezkoušení pracovníka v předepsaném termínu, musí organizace zajistit, aby až do doby ověření znalostí činnost nevykonával, jinak by organizace porušovala požadavek § 12 odst. 2 Vyhlášky.

Pokud tedy organizace vydala pracovníkovi osvědčení např. podle § 7 s uvedením druhu a napětí např. pro řízení činnosti na venkovních vedeních s napětím nad 1 000 V, není možné toto osvědčení vztahovat automaticky pro řízení činnosti např. pro elektrická zařízení pracovních strojů nebo na zařízení s napětím do 1 000 V. Toto vymezení by muselo být v osvědčení konkretizováno přesně v celém rozsahu.

Mění-li se pracovní náplň pracovníka i v jeho vlastní organizaci, musí organizace zvážit doplnění znalostí pracovníka a jeho následné ověření znalostí. Tedy smí pověřovat pracovníka jen takovou činností, na kterou má ověřeny znalosti (viz § 14 odst. 1 Vyhlášky – předmět zkoušek a přezkoušení).

Toto konstatování nesmí být ovšem chápáno jako extrém, kdy by byli pracovníci organizací téměř nepřetržitě zkoušeni nebo přezkoušováni. Je obvyklé, že si organizace ověřuje znalosti pracovníka s přihlídnutím k možným alternativám jeho činnosti v organizaci již při základní (první) zkoušce. Pak již běžný přechod mezi pracovišti v rámci organizace nevyžaduje nové přezkoušení, ale jen případné seznámení s novým pracovištěm, a tedy požadavky stanovenými pro toto pracoviště.

Pozor: Nezapomenout vyhotovit záznam o seznámení podepsaný seznamujícím pracovníkem a pracovníkem seznamovaným. Ústní seznámení nemusí být vždy prokazatelné.

(6) Pracovníci, kteří přerušili činnost na dobu delší než tři roky, se musí znovu podrobit zkoušce v plném rozsahu.

Požadavek, který byl shodný s dřívější praxí. Předtím, než se pracovník podrobí nové zkoušce v plném rozsahu, je vhodné, aby organizace zajistila doplnění jeho znalostí, a to především těch předpisů, které byly v době přerušování jeho činnosti nově vydány, doplněny nebo jinak upraveny. Rozumí se těch předpisů, které souvisejí s jeho činností.

(7) Nemůže-li organizace pověřit svého pracovníka vykonáním zkoušky nebo přezkoušení nebo zajistit ustavení vlastní zkušební komise, zajistí vykonání zkoušky nebo přezkoušení pracovníkem nebo zkušební komisí jiné organizace.

Tento postup je vhodné uplatnit v dohodě s nadřízenou organizací, která může způsob zkoušení nebo přezkoušení upravit jednotně pro všechny podřízené organizace.

Při zajišťování zkoušek nebo přezkoušení mimo vlastní organizaci je nezbytné předat zkušební komisi detailní informace o rozsahu činnosti, kterou budou zkoušeni pracovníci vykonávat (vždy jednotlivě ke každému pracovníkovi nebo skupinám pracovníků), a o zvláštěnostech v organizaci, např. podklady charakteru, které jsou uvedeny v § 14 odst. 1 písm. b) Vyhlášky. Zkušební komise pak musí přihlídnout k těmto informacím a zkoušku patřičně zaměřit.

Jsou-li zkoušky nebo přezkoušení zajišťovány mimo vlastní organizaci, je rovněž třeba, aby si organizace zajistila u zkušební komise vyhotovení ověřené kopie zápisu o zkoušce nebo přezkoušení, který bude v organizaci uložen tak, aby byl přístupný i příslušným orgánům dozoru. Jinými slovy, aby byl doklad o tom, že zkouška nebo přezkoušení byly vykonány v potřebném rozsahu. Viz též komentář k této problematice uvedený výše.

(pokračování)